

„Muzsikál az erdő” - Jókai Anna irodalmi pályázat 2026 díjazott művek

II. HELYEZETT

PORKOLÁB ÁDÁM: BÜKKMUZSIKA

Köröm Misa hajnalban kelt, mert úgy kellett annak lennie a dolgok folyása szerint. Ha az Isten azt akarta volna, hogy sokáig aludjunk, hát nem teremtett volna reggelt. Miska legalább így gondolkodott, miközben a lajbiját gombolta.

A konyhában gyufát húzott, a rossz *masina*, a sparhelt belső gyomrában éledező tűz füstje éppen csak megcsípte a reggeli csípős levegőt. A sötétséggel csíkozott derengésbe szinte belerikkantott, ahogyan a kávéskanna tetejét megzörgette a gőz, mikor az utolsó víz is felforrt benne. Két csészét vett le az almáriumról. Az egyiket — a fehéret, melyet még az anyja kapott úricselédként a Radványi gróféknál, amelyiknek a füle le volt törve — az asztal jobb sarkára tette, a magáét, a virágos, csorba cserépkorsót meg a bal sarokra.

A jobb sarokra mindig töltött, pedig ott nem ült senki, amíg élt a felesége, addig sem ült ott senki, és utána meg már nem lett vóna ildomos asszonyt hozni ide. De a kávé megitta valaki, mert reggelre a csésze mindig üres volt. Köröm Misa nem foglalkozott ilyesmikkel. Aki issza, annak szomjasnak kell lenni. Ha nem lett volna természetes a szomjúság a világon, hát száját sem kaptunk volna a Teremtőtől. Vagy feketelevest.

Nem az ő dolga számonkérni a vendéget.

Kiment a verandára, a könyökét feltette a korlátfára, megrágcsálta a csacsқан álló csibukjának szélét, aztán felfelé nézett: oda, ahol most a feleségét sejtette. A nagy égiajtóra.

Az erdő a *gunyhó* fölött kezdődött, száz lépésre a foghíjas kaputól, ahol a kert véget ért és a hegy *gambája* kinyílt. Most, szeptemberben, a bükkök még zöldek voltak, de az a zöld már csak ilyen ráspolyos szépsége az erdőnek: a nyár göcsörtjei benne voltak, az a sárga, amely még csak a levél szélén ült, az úgyis legyőz mindent, mint a gyalu. Két hét, és megfordul az egész. Akkor lesz szép. Nem most. Most csak készülődik valami.

Kivette a csacska csibukot a szájából, zsebre vágta, mert eloltani felesleges lett volna, és bement a műhelybe.

*

A műhely a ház végében volt, a kamra mögött, ahol régebben disznót vágtak. Két éve is van annak, hogy Miska nem vágott disznót, mert a disznó sok munka egy embernek, és a szomszéd Szappan Pista, aki segíteni szokott, az tavasszal meghalt. Nem betegségben, hanem leesett a szilvafa tetejéről a nevetéstől, mert hatvankilenc évesen is felmászott rá az istenadta, és a szilva nem bírta a súlyát akkor látta meg hogy az egyik malac hátára szállt a tyúk és vitatkoznak. A temetésen Köröm Misa állt a sír szélén, és az jutott eszébe, hogy Pista milyen rosszul tartotta a mindig a kést, mindig ferdén élezett, meg a malac is mindig elfutott tőle, aztán mehettek utána az erdőbe.

Most már rámaradt a szilvaszedés. Segít Marinknak, már mér' ne segítene? De hát így a disznóvágás elmaradt.

Az apja kanász volt, a nagyapja is az volt. A faluban azt mondták róluk, hogy olyanok, mint a marhák: erős a hátuk, de nem ittak meg életükben két korsó vizet sem a tudományért. Az apjáról külön mondták, hogy bolondos. Hát szépen vagyunk. Amúgy tényleg hígvelejű ember volt Köröm tata. Nem az a fajta pupák, aki a kocsmában a feleségét szidja, vagy a szomszéd tehenét elviszi hajnalban — az nem bolondság, az gazemberség. Az apja úgy volt habókos, hogy tartott a padláson nyulakat, hat darabot, ládákban, és esténként felment hozzájuk furulyázni. Az öreg néha mondta, ha kérdezték, hogy azért *csinyálja*, hogy jobban tejeljenek. Hát náluk így volt a híres nyúltej, legalább is azt állította. De úgy fújta, hogy a disznók is táncra perdültek tőle az ólban. De a nyulak ültek a ládában, *aligságosan* mozdult a szőrös pofájuk, a szemük fekete volt és kerek, és az apja fújta a furulyát, de azok rá se bagóztak. A nyulak nem táncoltak tőle, nem tapsoltak, nem kértek rá. De az apja minden este felment, mert járt nekik.

A faluban nevettek rajta. A mamus szégyellte. De Misa nem szégyellte, mert gyerekkorában ott ült az apja mellett a padláson, és a nyulak szaga és a furulya hangja összemázolódott benne egyetlen emlékké, amit soha nem tudott szétválasztani: a zene és az, akinek szól, még ha az nem is érti.

Aztán az apja meghalt, a furulyát eltemették vele, mert az anyja nem akarta a házban tartani, és Köröm Miska tizenhat éves volt, és nem volt furulyája, de a kezében ott volt az az érzés, hogy csinálni kell valamit, ami szól, és odaadni valakinek, aki nem kéri.

A cserépmuzsikát a vásárban látta először, Gyöngyösön, amikor már legény volt, és egy fazekasné árult macska formájúakat a piacon. Misa belefűjt egybe, a hang éles volt, de madárszerű. A szája sarkából kifolyt a nyál. A fazekasné nevetett rajta, ami nem baj, mert szép nő volt, és Köröm Misa úgy emlékezett erre a nevetésre, mint ahogy az ember a legelső jégre emlékszik: hideg volt, de megmelegítette belülről, mint a fénycsillanat, ami *elcsúszik*.

Hazament, és megpróbálta utánacsinálni. Belejött ebbe is, mint a kismacska az aludttej lefetyelésébe.

Mostanra a műhelyben két polc állt a fal mentén, a polcokon bükkmuzsikák hűsöltek. Nem hallott ilyenről eddig, csak körtemuzsikáról. De hát a körtefa az érték a palócoknál, azt nem bántják, hanem szeretik, mint a gyereket. Agyagból is lehetett volna csinálni, de ahho' meg nem értett, no, meg félt is a tűztől. Apja is mondta: ördögök vannak a kemencébe'.

A juhar túl kemény volt, a fenyő szálkásodott. A hárs puha volt, nem állt meg benne a hang.

Szóval akkor bükkből csinálta, az volt itt éppen elég.

Eddig tizennégy darabot csinált. A legrégebbi harminchat éves volt, a legfiatalabb hét hónapos. Kicsi hangszerek voltak, egy tenyérbe belefértek. Köröm Miska a hangnyílásokat három körömközre vette: négy lyukat fűrt az elejére, egyet hátuljára, a hüvelykujj alá, oda, ahová a fúvós ember a hüvelykjét szorítja.

Akinek öt ujj van, az tud rajta játszani. Akinek kevesebb, az is megpróbálhatja próbálja, hátha. Vojtek Feri is meg tudta szólaltatni, pedig az katona vót és levették az egyik ujját a burkusok.

Nem tanulta ezt senkitől. Vagy ha mégis, akkor az apjától, aki lehet, hogy maga csinálta a furulyáját. De az apja nem tanította, csak csinálta és kibicelte. Így szokta mondani: a „*kibiceljél kicsikét, mint az urak a tisztikaszinóban*”.

De nem szóval mondta, hanem úgy, ahogy a fa mond igent: Köröm Misa levágott egy ágat, kiszárította a kamrában három hónapig, aztán belefáragott, és a hang, ami kijött belőle, nem szűrt, nem nyekergett. Szelíd volt, mély volt, mint amikor az erdőben hajnalban a szél átfújja a koronákat, és az a zúgás nem zúgás, hanem valami más, valami, amire nincs szó.

A palócok lelke van benne a bükkmuzsikában.

*

Ezen a reggelen Köröm Misa a szekrényre nézett, az alsó polcra, ahol a szerszámok feküdtek, és a szerszámok mellé egy bükkhasáb volt téve, amit tavasszal hozott le az erdőből. Hat hónapja száradt már. Elég száraz volt már, mint a jófajta szalonna. Érett, ahogy kellett: kívülről keményen, belülről engedékenyen. Köröm Miska megfogta, a tenyerébe forgatta, megkopogtatta a körmével. A hang tompa volt, száraz, belül üres.

Jó.

Kiment vele a ház elé, a padra ült, mert a padon faragni jobb, mint a műhelyben, ahol nem lehet rálátni az égi rejtekajtóra. A nap éppen a hegy fölött állt, a fény rézsút szóródott a házra, és a bükkhasáb az ölében feküdt, mint egy emberfiók, akinek még nincs formája meg jövője, de a súlya már megvan.

Először a külsejét vette le. A faragókéssel lassan, a szálirány mentén, úgy, ahogy a borbély borotvál: az anyag felé, nem ellene. Isten így teremtette meg a faragást. A forgács vékony volt és göndör, a szaga az volt, amit Köröm Misa az erdőből ismert, az a savanykás, szinte föld alól előmászó, mégis friss illat, ami a bükk sajátja, és ami akkor is megmarad, ha a fa már halott.

A bükkben a halál nem szaglik, és Köröm Misa ezt szerette benne: ragaszkodik az élethez, már akkor is, amikor nem kellene. Túlél az mindenkit. Ha él, zölpszagú. Ha meghal, savanykás. Ha korhad, édes. Az ember is így kéne csináljon, de ő nem tudott semmit sem az emberekről, csak a fákról. - gondolta Köröm Misa, de aztán nem gondolt tovább, mert a faragás nem tűri a gondolatot. A kéz dolgozik, a száj meg makacsul csücsörít.

A forma lassan jött ki. A körtealak, ami nem volt körte, mert a bükk nem engedi magát körtévé faragni, mindig kicsit nyújtottabb lett, kicsit laposabb, mint egy madártojás, amelyiket összenyomtak. Köröm Misa sose vett magához plajbászt: nem volt ő kőműves, hogy rajzolnia kelljen. A fa megmutatta, mit akar, és a kéz meg meghallgatta, aztán megcsinálta, amit kellett. Ha a fa balra hajlott, balra ment a kés. Ha a szálak jobbra futottak, jobbra ment az ív. Nem volt ebben semmi titok. Csak figyelni kellett.

A szomszédasszony, Barnák Mari, aki a férje, Szappan Pista halála óta minden vasárnap kihozott egy tányér töltött káposztát — nem szánalomból, hanem mert egyedül főzni pazarlás, és Köröm Misa tányérját is visszahozta tisztán —, az egyszer megkérdezte tőle:

— Miska, hát hány ilyen muzsikát csinált már?

— Rosseb tudja.

— De hát ott vannak a polcon.

— Azok a rossz muzsikák. A jókat már elvitték.

— Ki vitte el?

Köröm Misa vállat vont.

— Akinek kellett. Azért *csinyáltam*.

Nem mondta meg, mert ha megmondta volna, a szomszédasszony furcsán nézett volna rá, és a töltött káposzta elmaradt volna, és Köröm Misa szerette a töltött káposztát. Az igazság az volt, hogy a jó muzsikákat — amelyek úgy szóltak, hogy Köröm Misa a saját mellkasában érezte a hangot — azokat visszavitte az erdőbe. A fa tövéhez tette, oda, ahonnan az ág jött, és otthagya. Reggel mindig eltűntek. Nem kereste, hogy hová.

Aki viszi, az azér' viszi mert kell neki.

*

Dél felé a forma készen állt.

A vájás jött ezután, és ez volt a neheze. A bükkmuzsika belsejébe kellett fénni a hangnak, és a hangnak helye van: nem mindegy, milyen vastag a fal, nem mindegy, hol a homorulat, nem mindegy, mekkora a kamra, ahova a levegő beáramlik. Köröm Misa a véső hegyét a fa tetejére tette, és lassan, forgómozdulatokkal kezdte bontani a belsejét, mint aki kanalazza a *csíkoslevest*. A forgács most nem göndör volt, hanem apró, szemcsés, és a műhely padlóján kupacba gyűlt, mint a homok.

A nap magasan állt. A hegy felől szél jött, és a szélben az volt, amit Köröm Misa egész életében hallott: a bükk-koronák szóltak, nem egyszerre, hanem hullámokban, ahogy a szél végigment rajtuk, és a hang nem zúgás volt, hanem halk, torlódó susogás, mintha sok ember egyszerre próbálna mondani valamit, de egyikük sem jut a végére.

Az erdő soha nem fejezte be a mondatait, mindég csacsogott, mint az asszonyok a fonóban. Köröm Misa ezt is szerette benne.

Megállt. Megtörölte a homlokát az inge ujjával. A hangszer belül üres volt, de még nem szólt. A fúvókát kellett megcsinálni, azt a részt, ahová a száj odaszorul, és ahol a levegő belép a fába, és a fából kijön valami, ami se nem levegő, se nem fa, hanem hang.

A fúvóka keskeny volt, három körömszélnyi széles, és Misa a legkisebb vésővel faragta, úgy, ahogy az ember a szálkát húzza ki a tenyeréből: lassan, a lélegzetét visszafogva, mert egy rossz mozdulat és szétreped a perem, és akkor az egész hat hónapos munka a tűzbe megy, *troszka* lesz belőle.

De nem repedt szét.

Belefűjt.

Az első hang mindig rossz, az az ördögé. Köröm Misa tudta. Hát hadd vigye el a pokolba magával, tegye bele a bocskorába. Ez a hang most rekedt volt, mert a belső fal még száraz volt, a levegő nem talált utat, hol fálnak ment, hol kifolyt a nyílásokon, mint a homok a ládafiából. De ahogy Köröm Misa újra fűjt, és az ujjaival lezárta a három alsó lyukat, a hang megemelkedett, tisztult, és ott volt benne — halkan, bizonytalanul, de ott — az a mélység, amit Köröm Misa az erdőből ismert.

Nem a szél hangja volt, nem a madaré, nem a pataké. Az egész egyszerre. Vagy talán egyik sem, és valami más, aminek Köröm Misa soha nem tudta a nevét, és nem is kereste, mert a név nem segít senkinek, aki hall.

Letette az ölébe.

Jó.

- Lesz belőled még valaki, gyerek. – kiáltott fel örömeiben.

*

Már az estebédre járt a zákányos idő, mikor Miska felállt a lócáról, kinyújtóztatta a hátát, ami reccsenve tiltakozott, mert hetvenhat év a hátgerincben nem tréfa, és elindult az erdő felé.

A bükkmuzsikát a zsebébe tette. Kicsi volt és könnyű, mint a *tollyú*, a lajbi zsebébe éppen belefért. Köröm Misa érezte a fa súlyát, ami nem volt nehéz, de mégis marta, mint a nyomorúság. A száz lépés gyorsan elfogyott, a hegy szája kinyílt, pont ott, ahol a bükkök ott álltak.

Cserbóka, meg a bükk. Azok nem mentek sehová. Azok élnek, azok nem mennek által az égi rejtekajtón.

Az a fa, amelyikből a hasábot hozta tavasszal, ott állt az erdő szélén. Köröm Misa elhajolt tőle felfelé, az ösvényen, amit ötven év alatt a csizmája taposott ki a földből. A bükkök magasra nőttek itt, a törzsük egyenes volt és szürke, a kérgük sima, mint az öregember tenyere, akit az élet

mindentől megkímélt, kivéve az időt. A koronáik összezárultak a magasban, és a fény nem esett le a földre, csak zölden, szűrten, szinte lábujjhegyen osont le a földre, mintha nem is az erdőbe ment volna, hanem templomba tévedt volna a cifraablakon át.

Köröm Misa a fa tövéhez ért, ahová mindig letette a jó muzsikákat. Egy nagy bükk volt, a legnagyobb, amit ismert: a törzse olyan vastag, hogy két ember nem érte körbe, és az alsó ágai magasan kezdődtek, három-négy méteren, ahol az ember keze már nem ér el. Ez a fa volt a legöregebb az erdőben, és Miska nem tudta, hány éves, de az apja is ismerte, és az apjának az apja is. Valószínűleg az is letett a tövébe valamit, csak nem bükkmuzsikát, hanem egy kulacs vizet, vagy egy darab kenyeret, mert a palócoknál az erdőnek is jár a része, ahogy a szomszédnak is jár a töltött káposzta.

Letérdelt. A térdei ropogtak, a földön nedves volt a levél, a szaga az volt, amit a bükk ősszel csinál: édes rothadás, nem rossz szag, hanem az a szag, amit a természet akkor ad, amikor visszaveszi, mint mérges após a *korozsmát*.

A bükkmuzsikát kivette a zsebéből és a fa tövébe tette, a gyökerek közé, oda, ahol a föld és a kéreg összeér.

Megállt egy pillanatra, de aztán visszament a házhoz.

*

Este megint két csészét tett le az asztalra. A magáét a bal sarokra, a másikét a jobb sarokra. Töltött mindkettőbe.

A veranda felől szél jött, de más szél, mint reggel. Ez *kranfírolt*, lépkedett. Nyugtalanabb volt, hűvösebb. Benne volt az a szag, amit Köröm Misa ismert: az ős szaga, ami nem a hideg szaga, hanem a készülődése.

De hát mit lehet tenni? Aminek ideje van, az eljön és soha nem siet.

Miska leült az asztalhoz, és a jobb sarokra nézett. A csésze ott állt, tele, gőzölögve. A szék üres volt.

Ivott egy kortyot a sajátjából, majd újra a szájába tette a csacska csibukot.

Aztán, mert reggel óta nem beszélt senkivel, és mert az ember, aki egész nap faragott, este megszólal, ha akarja, ha nem, azt mondta:

— Hjjaj, Rozál. Csináltam egyet. Jó lett. Visszavitettem azt is.

A szék üres volt. A kávé gőzölgött.

— A jövő héten talán csinállok még egyet. Ha bírom még magam. A bükk most jó, szeptemberben a legjobb, mert a nedvesség kiment belőle, de a szál még nem fagyott meg. Neked is tetszene, te *kiszehajú*.

Nem válaszolt senki. Miska nem is várta el. Az a vendég, akinek töltött, az nem szavakkal szokott válaszolni. Majd beszélnek, amikor itt lesz az ideje.

Megitta a magáét, lefeküdt, és aludt, ahogy az erdő alszik: mélyen, a gyökereitől a koronájáig, és álmában hallotta a bükkök hangját, azt a lassú, befejezhetetlen mondatot, amelyet az erdő ötszáz éve próbál elmondani, és amely most — halkán, a fából, a fúvókán át, egy bükkmuzsikán keresztül — szólt.

*

Reggel a jobb sarkon a csésze üres volt.

Köröm Misa kimosta, visszatette a fogasra, és gyufát húzott.

A vendég kedvéért, aki az égi rejtekajtón keresztül figyeli mindig.

*

VÉGE

III.helyezett

Gál Péter Mese a szélről

Különdíj:

Kis Tamás Daphne

Próza:

I.helyezett

Cseszneky Miklós A harmadik szólam

II.helyezett

Porkoláb Ádám Bükkmuzsika

III.helyezett

Cseke Éva Csendbe szőtt dallam

Különdíj:

Hajdú András Józsefné A mályvádi tölgyek emlékezete

Mese:

I.helyezett

Kmotrica Bence Mihály Az erdő szíve és a Tölgykirály titka

II.helyezett

Vallus Előd Róbert Kalandos vadászház

III.helyezett

Petrovics Fernanda A Smaragderdő kupolája

Különdíj :

Oklevél dicséret:

Lőrinci Hunyadi Mátyás Általános Iskola diákjai és felkészítő tanáruk:

Dénesné Gémesi Magdolna

Sándor Lara Barátság az erdőben (4.a osztály)